

POSTANOWIENIE

Dnia 22 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

Protokolant Anna Pęsko

w sprawie z odwołania P. O.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o wysokość emerytury i jej wypłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 22 września 2021 r.,

zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa (...),

Czy ubezpieczonemu, urodzonemu po 31 grudnia 1948 r., który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 02 stycznia 1999 r., i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru bez doliczenia okresów składkowych poprzedzających zawodową służbę wojskową, jak i przypadających po zakończeniu tej służby, może być wypłacana jednocześnie emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przysługująca z tytułu powyższych okresów składkowych (art.7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin w związku z art.95 ust.1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych)?

na podstawie art. 390 § 1 zdanie drugie k.p.c. przekazuje zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego.

UZASADNIENIE

Decyzją z 31 października 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił P. O. prawa do przeliczenia emerytury i stwierdził, że wypłata świadczenia pozostaje nadal zawieszona ze względu na pobieranie przez ubezpieczonego emerytury wojskowej. Wyrokiem z 27 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w L. oddalił odwołanie wnioskodawcy. Wnioskodawca urodził się 27 czerwca 1951 r. Pobiera emeryturę wojskową przyznaną od 1 lipca 1999 r. Do wysługi emerytalnej zaliczono okres zatrudnienia (przed służbą wojskową) od 1 września 1965 r. do 24 września 1968 r. i okres służby wojskowej od 1 października 1968 r. do 30 czerwca 1999 r. Wysługa emerytalna na dzień zwolnienia ze służby wojskowej wynosi 88,75%. Otrzymywana emerytura wojskowa wynosi 75% podstawy wymiaru. Decyzją z 13 grudnia 2017 r. pozwany przyznał ubezpieczonemu emeryturę od 1 października 2017 r. oraz zawiesił ją ze względu na pobieranie emerytury wojskowej.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że w przywołanym przez wnioskodawcę wyroku z 24 stycznia 2019 r. Sąd Najwyższy wskazał, że niezależnie od daty przyjęcia do służby (i niezależnie od rodzaju emerytury) emeryt wojskowy nie może mieć uwzględnionego okresu służby wojskowej w emeryturze z powszechnego systemu emerytalnego. W tym zakresie sytuacja żołnierzy przyjętych do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. i przed tym dniem ukształtowana jest jednakowo. Inaczej natomiast rzecz się przedstawia w aspekcie wpływu „cywilnych” okresów stażu emerytalnego na prawo i wysokość świadczeń wojskowych. W tym zakresie Sąd Najwyższy uznał za właściwy taki kierunek wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, z którego wynika, że użyte w ust. 2 tego artykułu sformułowanie "*emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych*" oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. Zatem o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości

obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu "cywilnego" stażu emerytalnego. Przy czym ten "brak możliwości" nie występuje wtedy, gdy emeryt wojskowy nie decyduje się na złożenie wniosku o doliczenie po zwolnieniu ze służby wojskowej okresów składkowych i nieskładkowych, choć mogą one zwiększyć podstawę wymiaru emerytury do 75%. Wspólnym bowiem mianownikiem uzasadniającym prawo do dwóch świadczeń są uwarunkowania wynikające z przepisów prawa niepozwalające na wykorzystanie stażu "cywilnego" w emeryturze wojskowej, a nie wybór emeryta wojskowego. Sąd Okręgowy zaaprobował w pełni pogląd zaprezentowany w wyroku Sądu Najwyższego. Sąd pierwszej instancji wskazał jednak, że wbrew twierdzeniom wnioskodawcy, okresy ubezpieczenia z tytułu pracy „cywilnej” mają wpływ na wysokość jego emerytury wojskowej. Skorzystał z nich również sam ubezpieczony, któremu do wysługi emerytalnej na podstawie art. 16 ust. 1 w związku z art. 15 ustawy doliczono okres od 1 września 1965 r. do 24 września 1968 r. Zatem wnioskodawca miał możliwość obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego i z tej możliwości skorzystał. Z tego względu, w ocenie Sądu Okręgowego, w sprawie nie zachodzi wyjątek od zasady pobierania jednego świadczenia z art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, albowiem emerytura wojskowa wnioskodawcy została obliczona przy uwzględnieniu „cywilnego stażu emerytalnego”. Trafnie zatem organ rentowy zawiesił wypłatę świadczenia wnioskodawcy jako świadczenia niższego z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia.

W apelacji wnioskodawca zarzucił 1) naruszenie prawa materialnego - art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w zw. z art. 15, 15a i 16 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych przez uznanie, że przepisów tych nie stosuje się do wnioskodawcy jako ubezpieczonego, który został powołany do zawodowej służby wojskowej przed dniem 1 stycznia 1999 r. w sytuacji, gdy przepis art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi, że zasada wypłaty jednego świadczenia nie obowiązuje w przypadku, gdy wojskowe świadczenie emerytalne zostało obliczone według zasad określonych w art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych; 2) naruszenie art. 32 Konstytucji RP i określonej w nim konstytucyjnej zasady równości przez taką interpretację art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym

żołnierzy zawodowych, która pozwala wypłacać dwa świadczenia jedynie niektórym osobom w ramach tej samej grupy emerytalnej w tym przypadku jedynie niektórym emerytom wojskowym; 3) naruszenie art. 67 ust. 1 Konstytucji RP przez taką interpretację art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15 i 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, która nakłada na obywatela obowiązek zabezpieczenia społecznego i ponoszenia składek na zabezpieczenie społeczne, chociaż w momencie wnoszenia składek nie jest możliwe, aby wnoszone składki miały jakikolwiek wpływ na świadczenie emerytalne wnoszącego składki; 4) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, iż istnieją podstawy do oddalenia w całości odwołania od decyzji organu rentowego w sytuacji gdy istniał brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu cywilnego stażu emerytalnego, albowiem wnioskodawca nie miał możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu całego cywilnego okresu emerytalnego wnioskodawcy po dacie jego zwolnienia ze służby wojskowej z uwagi na uzyskaną przez wnioskodawcę 75% podstawę wymiaru emerytury wojskowej; 5) naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c. - mające wpływ na treść orzeczenia przez jednostronną ocenę materiału dowodowego polegającą na pominięciu części tego materiału dowodowego w postaci braku możliwości włączenia okresów cywilnego stażu emerytalnego przypadającego za okres po dacie zwolnienia wnioskodawcy ze służby wojskowej od dnia 30 czerwca 1999 r., o czym decyduje nie wybór emeryta wojskowego, ale uwarunkowania wynikające z przepisów prawa materialnego nie pozwalające na wykorzystanie stażu cywilnego w emeryturze wojskowej powyżej 75% podstawy jej wymiaru oraz naruszenie przepisów prawa procesowego (art. 233 § 1 k.p.c.) mające wpływ na treść orzeczenia poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie i dokonanie dowolnej oceny materiału dowodowego polegającej na braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego poprzez pominięcie, iż wnioskodawca nie miał możliwości obliczenia wojskowej emerytury przy uwzględnieniu całego cywilnego okresu emerytalnego wnioskodawcy po dacie zwolnienia ze służby wojskowej, a w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy polegające na nierozważeniu przez Sąd pierwszej instancji kwestii

niekonstytucyjności przepisów ustawy emerytalnej, na podstawie których dochodzi do zawieszenia wypłaty świadczenia przyznanego ubezpieczonemu z ZUS z powodu zbiegu tego prawa ze świadczeniem płatnym dotychczas z Wojskowego Biura Ubezpieczeń oraz braku możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu całego cywilnego okresu stażu emerytalnego wnioskodawcy po dacie zwolnienia wnioskodawcy ze służby wojskowej przy braku możliwości uwzględnienia w/w okresu 75% podstawy wymiaru emerytury wojskowej.

Powołując się na powyższe zarzuty, wnioskodawca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie decyzji organu rentowego w całości oraz nakazanie obliczenia i wypłaty emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy domagał się jej oddalenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie ubezpieczony, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., i pobiera emeryturę wojskową przyznaną w dniu 1 lipca 1999 r., domaga się podjęcia wypłaty emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przyznanej decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 13 grudnia 2017 r., w której emerytura z FUS została ustalona na podstawie zgromadzonych przez wnioskodawcę okresów ubezpieczenia przypadających przed rozpoczęciem zawodowej służby wojskowej, jak i po zakończeniu tej służby. Ubezpieczony zwrócił się o podjęcie wypłaty tej ostatniej emerytury, jednak organ rentowy wydał w tym zakresie decyzję odmowną, która została zaskarżona do Sądu Okręgowego w L..

Sąd Okręgowy stwierdził, że emeryt wojskowy, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., może pobierać emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zbiegu z emeryturą wojskową, jeżeli nie miał możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, a więc zgromadzone okresy składkowe i nieskładkowe nie miały wpływu na wysokość emerytury wojskowej, która

przysługuje w kwocie maksymalnej na podstawie samej tylko wysługi emerytalnej wynikającej z pozostawania w służbie wojskowej. W tym zakresie Sąd pierwszej instancji przychylił się do wykładni art. 95 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dokonanej w wyroku Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019, nr 9, poz. 114). Jednak Sąd pierwszej instancji ustalił, że na wysokość emerytury wojskowej wnioskodawcy wpłynął okres składkowy przypadający od 1 września 1965 r. do 24 września 1968 r., który poprzedzał okres zawodowej służby wojskowej ubezpieczonego i z tego względu oddalił odwołanie.

Sąd Apelacyjny stwierdził jednak, że na wysokość emerytury wojskowej wnioskodawcy, ustalonej w maksymalnej kwocie 75% podstawy jej wymiaru (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin), wpływają wyłącznie okresy zawodowej służby wojskowej. Z załącznika do decyzji z 9 sierpnia 1999 r. o przyznaniu wnioskodawcy emerytury wojskowej (karta 17 akt Wojskowego Biura Emerytalnego) wynika bowiem, że z tytułu okresów tej służby ubezpieczonemu przysługuje 80,95% podstawy wymiaru emerytury, a zatem okres pracy poza tą służbą, przypadający przed jej rozpoczęciem, nie mógł wpłynąć na podwyższenie wymiaru emerytury wojskowej.

W tym stanie rzeczy centralne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy ma zagadnienie prawne sformułowane przez Sąd Apelacyjny, a mianowicie to, czy ubezpieczonemu, urodzonemu po 31 grudnia 1948 r., który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru bez doliczenia okresów składkowych poprzedzających zawodową służbę wojskową, jak przypadających po zakończeniu tej służby, może być wypłacana jednocześnie emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przysługująca z tytułu powyższych okresów składkowych. Od odpowiedzi na to pytanie zależy bowiem to, czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest obowiązany podjąć na rzecz wnioskodawcy wypłatę zawieszanej emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie powyższego zagadnienia budzi poważne wątpliwości w rozumieniu art. 390 § 1 k.p.c.

Na mocy pierwotnego brzmienia ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, żołnierze zawodowi, którzy rozpoczęli służbę po dniu wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 1999 r.), zostali włączeni do powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, natomiast uprawnienia emerytalne żołnierzy pozostających w służbie w tym dniu były określane nadal przez przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, tj. przez ustawę z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej w jej pierwotnym brzmieniu).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 166, poz. 1609) wprowadziła do systemu emerytalnego zmiany polegające na ponownym objęciu żołnierzy zawodowych, którzy wstąpili do służby po 1 stycznia 1999 r., zaopatrzeniowym systemem emerytalnym oraz wyłączeniu ich z ubezpieczeń społecznych, co stanowiło rewizję uprzednio przyjętego rozwiązania. Poczynając od dnia 1 października 2003 r., żołnierze zawodowi są zatem objęci systemem zaopatrzeniowym, bez względu na datę podjęcia służby.

Jednocześnie w art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emeryturach i rentach z FUS uregulowano zbieg u jednej osoby uprawnień do prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz prawa do emerytury wojskowej, przyjmując jako zasadę, że w takim przypadku wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Zastrzeżono jednak wyjątek w przypadku, gdy emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w art. 15a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin; na skutek późniejszej zmiany art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, dokonanej ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 664), wyjątek ten rozciągnięto na

przypadki, gdy emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w art. 18e ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych.

Przepis art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych stanowi, że emerytura dla żołnierza, który został powołany do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., wynosi 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat służby wojskowej i wzrasta według zasad określonych w art. 15 ust. 1 pkt 1 i ust. 1a-5, co oznacza, że jest obliczana wyłącznie przy uwzględnieniu okresów służby, a bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych przypadających przed rozpoczęciem i po zakończeniu tej służby.

W wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2012 r., II UK 237/11 (OSNP 2013, nr 7-8, poz. 91), stwierdzono, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że wnioskodawca, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., uprawniony do renty wojskowej i pobierający to świadczenie, nie może jednocześnie pobierać świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, mimo że spełnił warunki do jego nabycia i prawo to zostało mu przyznane. Sąd Najwyższy stwierdził jednocześnie, że bez znaczenia dla powyższej kwestii jest ta część regulacji art. 95 ust. 2, która zastrzega wyjątek dla przypadku, gdy emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w art. 15a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin.

Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął w orzeczeniu z 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13 (LEX nr 1394110). Również w tej sprawie przedmiotem rozpoznania był zbieg wypłaty świadczeń przysługujących ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. Wojskowy organ emerytalny zawiesił temu ubezpieczonemu emeryturę wojskową, w związku z podjęciem wypłaty emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd Najwyższy stwierdził, że zarówno art. 95 ustawy emerytalnej, jak i analogiczny

art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia. W uzasadnieniu Sąd wskazał, że do ubezpieczonego nie mają zastosowania wyjątki określone w dyspozycji art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej. Wyjątki te odnoszą się bowiem do przypadku obliczenia emerytury wojskowej na podstawie art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych (dla żołnierza, który został powołany do służby zawodowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.), a od dnia 1 stycznia 2013 r. - również na podstawie art. 18e tej ustawy (dla żołnierza powołanego do zawodowej służb wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r.), wobec czego żaden z nich nie dotyczy skarżącego.

Z kolei w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09 (OSNP 2010, nr 17-18, poz. 215) przedmiotem rozstrzygnięcia był zasadniczo inny problem, a mianowicie to, czy art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej art. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 8, poz. 38), wyłączał nabycie prawa do emerytury z ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez żołnierza zawodowego także wówczas, gdy okresy składkowe, o których mowa w tym przepisie nie zostały uwzględnione przy obliczeniu emerytury żołnierza zawodowego. Sąd Najwyższy udzielił na to pytanie odpowiedzi przeczącej, wskazując, że żołnierz zawodowy, którego emerytura wojskowa została ustalona bez uwzględnienia okresów składkowych, mógł nabyć prawo do emerytury z FUS również w stanie prawnym obowiązującym przed datą wejścia w życie powyższej nowelizacji ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Stanowisko to odnosiło się jednak wyłącznie do przysługiwania prawa do dwóch świadczeń (z powszechnego i wojskowego systemu emerytalnego), a nie do jednoczesnego ich pobierania. Sąd Najwyższy stwierdził bowiem, że „jeżeli emeryt wojskowy legitymuje się wyłącznie okresem służby wojskowej wystarczającym do emerytury wojskowej (co najmniej 15 lat), czyli obliczonej bez uwzględnienia okresów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3, 5 i 7-10 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., to w razie legitymowania się 25-letnim ubezpieczeniem po zakończeniu

zawodowej służby wojskowej po ukończeniu 65 roku życia i przy niedoliczeniu go w trybie art. 14 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy (to zaś, wobec niemożności przekroczenia przez emeryturę wojskową 75% podstawy jej wymiaru wydaje się niecelowe), nie można wykluczyć możliwości pozytywnego rozpatrzenia wniosku o emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i pozostawienia wnioskodawcy prawa wyboru świadczenia (art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS)". Sąd Najwyższy uznał zatem, że ubezpieczony, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., nie miał możliwości kumulacyjnego pobierania obu świadczeń, nawet jeżeli emerytura wojskowa została obliczona wyłącznie przy uwzględnieniu okresów wysługi wynikających z zawodowej służby wojskowej.

Odmienne stanowisko Sąd Najwyższy wyraził w wyroku z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019, nr 9, poz. 114), przyjmując, że o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia z art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS nie decyduje data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego.

W uzasadnieniu powyższego wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS umożliwia emerytowanym żołnierzom zawodowym i funkcjonariuszom służb mundurowych nabycie prawa do emerytury z powszechnego systemu emerytalnego, po spełnieniu jego ustawowych przesłanek. Z treści tego przepisu, traktowanego w powiązaniu z art. 5 ust. 2a tej ustawy, wynika, że sytuacja żołnierzy przyjętych do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. i przed tym dniem ukształtowana jest jednakowo w tym zakresie, że emeryt wojskowy nie może mieć uwzględnionego okresu służby wojskowej w emeryturze z powszechnego systemu emerytalnego.

Inaczej natomiast rzecz się przedstawia w aspekcie wpływu „cywilnych” okresów stażu emerytalnego na prawo i wysokość świadczeń wojskowych. Do wysługi emerytalnej żołnierza, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., zalicza się (z urzędu) posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy emerytalnej, a tak ustalona

emerytura podlega (na wniosek) zwiększeniu - w wyniku doliczenia okresów przypadających po zwolnieniu ze służby, na zasadach określonych odpowiednio w art. 15 ust. 1 i art. 4 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Natomiast prawo i wysokość emerytury żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., uzależnia się wyłącznie od okresów służby wojskowej, co wynika z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. W konkluzji, żołnierz, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., może - w świadczeniu wojskowym - korzystać z "cywilnej" wysługi emerytalnej, natomiast przyjęty do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. nie ma takiego uprawnienia.

Prima facie wskazana wyżej różnica (mniej korzystne zasady obliczania emerytury dla żołnierzy przyjętych do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.) mogłaby uzasadniać taki kierunek interpretacji art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z którego wynikałoby, że o prawie do pobierania dwóch emerytur decyduje data przyjęcia do służby. Oznaczałoby to, że użyte w ust. 2 tego artykułu sformułowanie „emerytura (...) według zasad określonych w 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych” oznacza emeryturę przyznaną na podstawie tych przepisów, a w konsekwencji, że prawo do pobierania dwóch emerytur mają wyłącznie żołnierze, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.

Jednak Sąd Najwyższy zauważył, że nie wszyscy żołnierze, który pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., mogą faktycznie zrealizować uprawnienie do wykorzystania „cywilnej” wysługi emerytalnej. Wystarczy bowiem odpowiednio długa służba i wzrosty emerytury z tytułu szczególnych właściwości służby (art. 15 ust. 2 i 3) lub z tytułu inwalidztwa wojskowego (art. 15 ust. 4), aby - przy spłaszczeniu podstawy wymiaru emerytury wojskowej do maksymalnie 75% (art. 18 ust. 1) - „cywilne” okresy ubezpieczenia w żaden sposób nie zwiększały świadczenia.

W ocenie Sądu Najwyższego, kryterium, które niewątpliwie zadecydowało o uprzywilejowaniu (pobieraniem dwóch świadczeń) żołnierzy, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., to brak możliwości

uwzględniania w wojskowej emeryturze jakiegokolwiek okresu "cywilnego" stażu emerytalnego. Kryterium to jednocześnie określa krąg podmiotów charakteryzujących się tą samą istotną cechą relewantną. Do tej grupy należą emeryci wojskowi, których wypracowane okresy składkowe i nieskładkowe nie miały żadnego wpływu na wysokość emerytury wojskowej, do nich zaś należą wszyscy żołnierze, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz niektórzy żołnierze, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r.

W związku z powyższym, Sąd Najwyższy uznał - w powołanym wyroku z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 - za właściwy taki kierunek wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, z którego wynika, że użyte w ust. 2 tego artykułu sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych” oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. Zatem o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego. Przy czym ten „brak możliwości” nie występuje wtedy, gdy emeryt wojskowy nie decyduje się na złożenie wniosku o doliczenie po zwolnieniu ze służby wojskowej okresów składkowych i nieskładkowych, choć mogą one zwiększyć podstawę wymiaru emerytury do 75%. Wspólnym bowiem mianownikiem uzasadniającym prawo do dwóch świadczeń są uwarunkowania wynikające z przepisów prawa niepozwalające na wykorzystanie stażu „cywilnego” w emeryturze wojskowej, a nie wybór emeryta wojskowego.

Stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, zostało podzielone w niektórych orzeczeniach Sądów Apelacyjnych, m.in. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 26 lipca 2019 r., III AUa 1045/18 (LEX nr 2775762) oraz w wyrokach Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 czerwca 2020 r., III AUa 1019/19 (LEX nr 3063811) i z dnia 29 lipca 2020 r., III AUa 365/20 (LEX nr 3063805). Odmienny pogląd wyraził

natomiast Sąd Apelacyjny w Szczecinie, uznając w uzasadnieniach wyroków z dnia 23 kwietnia 2020 r., III A Ua 629/19 (LEX nr 3049613) oraz z dnia 9 września 2020 r., III AUa 330/19 (LEX nr 3118421), że „prawo do otrzymywania jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego jest trwale usankcjonowane; zarówno art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i analogiczny art. 7 ustawy z 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym wojskowych wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia, i odwrotnie”.

W ocenie Sądu Apelacyjnego przedstawiającego zagadnienie prawne, wątpliwości może budzić wyrażony w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, pogląd, że użyte w art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych” stanowi odesłanie do zasad obliczania emerytury określonych w tych przepisach, w oderwaniu od kręgu adresatów tych zasad, objętych regulacją art. 15a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, tj. żołnierzy, którzy zostali powołani do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. (z kolei art. 18a stosuje się do żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej lub służby kandydackiej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 2012 r.). Można bowiem przyjąć, że odsyłając do „zasad określonych w art. 15a (...)” ustawodawca miał na uwadze całokształt określonych w tym przepisie zasad obliczania emerytury, które są adresowane wyłącznie do żołnierzy powołanych po raz pierwszy do służby wojskowej po dniu 1 stycznia 1999 r. Zasady te różnią się od zasad określonych dla żołnierzy powołanych do służby przed 2 stycznia 1999 r., albowiem w przypadku tej pierwszej grupy uprawnionych wysokość emerytury jest uzależniona jedynie od okresu wysługi wynikającego z pełnienia służby wojskowej. Inaczej mówiąc, chodzi o odesłanie do określonego reżimu prawnego, regulującego uprawnienia emerytalne danej kategorii osób, który w kształcie określonym w art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych ma zastosowanie wyłącznie do żołnierzy, którzy wstąpili po raz pierwszy do służby po 1 stycznia 1999 r. Odrębny reżim prawny, wyznaczony przepisem art. 14 i art. 15 tej

ustawy, bez wyłączenia jego ust. 1 pkt 2-4, dotyczy żołnierzy, którzy pozostawali w służbie w dniu 1 stycznia 1999 r. Konstruując dwa różne sposoby obliczenia wysokości świadczenia, z których pierwszy odnosi się do żołnierzy pozostających w służbie w dniu 1 stycznia 1999 r., a drugi - do tych, którzy wstąpili do służby po raz pierwszy po tym dniu, ustawodawca nie pozostawił zatem miejsca na indywidualną ocenę, czy żołnierz, który został powołany do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r., do którego stosują się art. 14 i art. 15 ust. 1 pkt 2-4 ustawy, miał rzeczywistą możliwość uwzględnienia przy wymiarze świadczenia okresów składkowych i nieskładkowych, przypadających zarówno przed podjęciem służby wojskowej (art. 14), jak i po zakończeniu tej służby (art. 15 ust. 1 pkt 2-4). Konsekwencją tych założeń systemowych jest odmiennosc rozwiązań przyjętych co do możliwości pobierania - wraz z emeryturą wojskową - emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Określony sposób rozwiązania tej kwestii stanowi jeden z elementów całościowo pojmowanych zasad ustalania uprawnień emerytalnych, które w jednej postaci są adresowane do osób, które wstąpiły do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., a w innej postaci - do tych, które pozostawały w tej służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r.

Taka wykładnia omawianych przepisów zdaje się wynikać również z celu przyświecającego ustawodawcy, który ma odzwierciedlenie w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, uchwalonej w dniu 23 lipca 2003 r., a opublikowanej w Dz.U. z 2003 r. Nr 166, poz. 1609. Wskazano tam, że „dzięki tej zmianie [objętej projektem], żołnierz (funkcjonariusz), który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. i spełnia warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury wojskowej lub policyjnej, a jednocześnie poza okresami służby ma także okresy <cywilnej> pracy, z tytułu której podlegał ubezpieczeniom społecznym - miałby prawo wyboru emerytury. Mógłby zgłosić wniosek albo o emeryturę na warunkach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych (funkcjonariuszy), albo o emeryturę na warunkach określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych” (druk nr 1160 Sejmu IV kadencji). Projektodawca nie zakładał zatem możliwości kumulacyjnego pobierania świadczeń z obu systemów. Podobnie w uzasadnieniu projektu

późniejszej ustawy z 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (opublikowanej w Dz.U. z 2009 r. Nr 8, poz. 3) wskazano, że: „Proponowana zmiana oznacza, że osoba pobierająca emeryturę <mundurową>, jeżeli spełnia ogólne warunki do uzyskania emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to znaczy posiada, w przypadku mężczyzny, co najmniej 25-letni okres składkowy i osiągnęła 65 lat, będzie mogła wystąpić o przyznanie emerytury z FUS. W razie przyznania tej emerytury, wypłata emerytury <mundurowej> zostanie wstrzymana. W ten sposób również do tej grupy świadczeniobiorców stosowana będzie ogólna zasada, zgodnie z którą w razie zbiegu uprawnień do dwóch świadczeń, zainteresowanemu przysługuje prawo wyboru świadczenia” (druk nr 1109 Sejmu VI kadencji). Można zatem stwierdzić, że projektodawca zakładał, że w każdym przypadku osoba uprawniona do emerytury wojskowej oraz emerytury z FUS, która pozostawała w zawodowej służbie wojskowej w dniu 1 stycznia 1999 r. musi dokonać wyboru świadczenia, które ma być jej wypłacane, również wtedy, gdy wysokość emerytury wojskowej została obliczona wyłącznie na podstawie okresów tej służby, bez „uzupełnienia” jej o podwyższenie wynikające z przebytych okresów składkowych i nieskładkowych.

W wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., sygn. I UK 426/19, Sąd Najwyższy uznał, że dokonana przez niego wykładnia znajduje wsparcie w odwołaniu się do konstytucyjnej zasady równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP), która zakłada, że wszystkie podmioty prawa charakteryzując się w równym stopniu określoną cechą istotną powinny być traktowane równo, przy czym zakłada się również zasadność wyboru takiego, a nie innego kryterium różnicowania. W ocenie Sądu Najwyższego, kryterium, które zdecydowało o uprzywilejowaniu (pobieraniem dwóch świadczeń) żołnierzy, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., jest brak możliwości uwzględnienia w wojskowej emeryturze jakiegokolwiek „cywilnego” okresu emerytalnego, zaś do kręgu podmiotów charakteryzujących się wskazaną cechą relewantną należą zarówno żołnierze, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., jak i niektórzy żołnierze, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. (jeżeli nie mogli skorzystać z uprawnienia do wykorzystania „cywilnej” wysługi emerytalnej).

Z drugiej strony można jednak argumentować, że zróżnicowanie uprawnień żołnierzy zawodowych w ten sposób, że osoby powołane do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. muszą dokonać wyboru między pobieraniem emerytury wojskowej (której wysokość może wszakże wzrastać w powiązaniu z okresami składkowymi i nieskładkowymi) a emeryturą z FUS, zaś osoby powołane do służby po 1 stycznia 1999 r. zachowują prawo do pobierania emerytury z FUS, obok emerytury wojskowej (której wysokość nie może być „podwyższona” okresami składkowymi i nieskładkowymi), było immamentnie związane z objęciem tych dwóch kategorii świadczeniobiorców różnymi reżimami prawnymi, kształtującymi inne zasady dotyczące obliczenia wysokości emerytury oraz kumulowania emerytury wojskowej i cywilnej. Przy ocenie, czy kryterium takie pełniło rolę cechy relewantnej (nie prowadziło do niesłusznego zróżnicowania sytuacji prawnej), należy uwzględnić kompleksowy kształt regulacji prawnych, które były adresowane z jednej strony do żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy przed dniem 2 stycznia 1999 r., a z drugiej strony - do żołnierzy powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r.

Należy zwrócić uwagę, że żołnierze, którzy zostali powołani do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. zachowują wprawdzie, zgodnie z art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, prawo wypłaty tylko jednego świadczenia (wyższego lub wybranego), jednak z mocy art. 14 ust. 1 pkt 2-4 tej ustawy pozostawiono możliwość „doliczenia” im do emerytury wojskowej okresów „cywilnych”, zaś według art. 15 ust. 1 pkt 2-4 - doliczeniu z urzędu podlegają okresy składkowe i nieskładkowe przypadające przed tą służbą, według wskaźnika, który za trzy lata poprzedzające tę służbę jest znacznie korzystniejszy niż w przypadku ogółu świadczeniobiorców (art. 15 ust. 1 pkt 2). Takich uprawnień nie miały osoby powołane do służby po dniu 1 stycznia 1999 r., które jednak mają prawo do równoczesnego pobierania emerytury z FUS, odpowiadającej zgromadzonemu kapitałowi składkowemu.

Wydaje się zatem, że sytuacja osób pozostających w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. nie powinna być oceniana wyłącznie przez pryzmat tego, czy w konkretnym przypadku, przy uwzględnieniu wysługi wynikającej z tej służby, miały one możliwość obliczenia emerytury wojskowej przy

uwzględnieniu okresów składkowych i nieskładkowych. Istotne jest, że osoby te miały zapewnione *in abstracto* prawo do wykorzystania okresów składkowych i nieskładkowych do podwyższenia wysokości emerytury wojskowej. Nie można zaś uznać, aby niesłuszne było pośrednie ograniczenie tej możliwości, które wynika z określenia górnego pułapu emerytury wojskowej w wysokości 75% podstawy jej wymiaru (art. 18 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych). Inną zaś kwestią jest to, że przebieg służby żołnierza zawodowego mógł sprawić *in concreto*, że emerytura wojskowa przysługiwała w wysokości 75% podstawy jej wymiaru na podstawie samych tylko okresów służby, co skutkowało brakiem faktycznej możliwości uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych przy ustalaniu wysokości tej emerytury.

Według innych zasad skonstruowane zostały uprawnienia emerytalne żołnierzy powołanych do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., którzy zachowują wprawdzie prawo do „wykorzystania” okresów składkowych i nieskładkowych poprzez pobieranie emerytury z FUS, jednak przysługująca im emerytura wojskowa została ukształtowana w sposób mniej korzystny, albowiem nie podlega ona zwiększeniu z uwagi na te okresy. Chodzi zatem o dwa różne systemy oparte na odmiennych założeniach, w ramach których zagwarantowano w różny sposób możliwość uwzględnienia okresów ubezpieczenia, co poddaje w wątpliwość zarzut traktowania jednej grupy uprawnionych w sposób mniej korzystny od drugiej grupy w zależności od daty powołania po raz pierwszy do służby wojskowej.

Warto również zwrócić uwagę, że data wstąpienia po raz pierwszy do zawodowej służby wojskowej, stanowiąca kryterium wyodrębnienia wskazanych dwóch systemów, koresponduje ściśle z datą wprowadzenia reformy systemu ubezpieczeń społecznych, opierającej się m.in. na ustawie z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 1999 r. System nowy akcentuje w zdecydowanie większym stopniu element wzajemności składki i świadczenia, co może uzasadniać rozdzielne i niepowiązane rozpatrywanie wypłaty emerytury o charakterze zaopatrzeniowym (emerytury wojskowej) oraz emerytury z FUS, przysługującej osobie powołanej do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1

stycznia 1999 r., która zależy od kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne, zaewidencjonowanej na koncie ubezpieczonego, co dotyczy w szczególności okresu ubezpieczenia przypadającego po zwolnieniu go z tej służby. W systemie dotychczasowym możliwe było zaś uwzględnienie w szerszym zakresie powiązań między okresami służby i okresami „cywilnego” ubezpieczenia, co znalazło wyraz w zastosowaniu do żołnierza pozostającego w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. zasad określonych w art. 14 i 15 ust. 1 pkt 2-4 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych.

Podobne stanowisko wyraził Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 20 lutego 2019 r., SK 30/17 (OTK-A 2019, nr 8). W sprawie tej Trybunał rozpatrywał skargę konstytucyjną, w której zarzucono, że art. 95 ust. 2 w związku z art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim wyłącza możliwość pobierania świadczenia z zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych i z systemu powszechnego przez osoby, które pełniły zawodową służbę wojskową przed 1 stycznia 1999 r. oraz miały ustalone prawo do świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych przed 1 października 2003 r., jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 67 ust. 1 Konstytucji. Trybunał nie rozpoznał wprawdzie skargi merytorycznie, lecz w uzasadnieniu wyroku wyraził, odwołując się do swojego wcześniejszego orzecznictwa (m.in. wyrok TK z 24 lipca 2014 r., SK 53/13, OTK ZU 7/A/2014, poz. 77) pogląd, że cechą istotną z punktu widzenia badanej regulacji, przewidującej odmienne traktowanie żołnierzy w zakresie prawa do emerytury ze względu na datę rozpoczęcia zawodowej służby wojskowej, nie jest to, że porównywane grupy osób (żołnierze zawodowi, którzy pozostawali w zawodowej służbę wojskową przed dniem 2 stycznia 1999 r. oraz żołnierze powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.) odbywały służbę wojskową, lecz to, że objęte były w okresie odbywania tej służby różnymi systemami emerytalnymi. Okoliczność, że w miejsce systemu zdefiniowanego świadczenia wprowadzono od 1 stycznia 1999 r., tzw. system zdefiniowanej składki, jak też istnienie różnic w zakresie unormowania sposobu opłacania składek na powszechne ubezpieczenie społeczne przez funkcjonariuszy służb mundurowych, zatrudnionych przed wskazaną w skardze datą, jak też po tej dacie, nie może - zdaniem Trybunału Konstytucyjnego -

pozostać bez znaczenia dla ustalania zakresu podmiotów, którym przysługuje równe traktowanie.

Inna wątpliwość wiąże się z tym, że wykładnia wyłączająca stosowanie zasady pobierania jednego świadczenia (art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych) do żołnierza zawodowego, który pozostając w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., nie miał możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, zmierza wprawdzie do zrównania położenia tych uprawnionych z żołnierzami, którzy wstąpili do służby po dniu 1 stycznia 1999 r., ale jednocześnie może prowadzić do nieuzasadnionego zróżnicowania w obrębie uprawnionych, którzy wstąpili do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. Z jednej bowiem strony, można wyróżnić osoby, które mają wojskową wysługę emerytalną uprawniającą do emerytury wojskowej nieznacznie niższej od ustawowego maksimum (art. 18 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych), a jednocześnie zgromadziły w znacznym rozmiarze okresy składkowe i nieskładkowe, które mogą być „wykorzystane” jedynie do niewielkiego zwiększenia wysokości emerytury wojskowej (do 75% podstawy wymiaru), natomiast nie dają w takiej sytuacji prawa do pobierania emerytury z FUS, skoro uprawniony miał możliwość uwzględnienia okresów „cywilnych” przy obliczeniu emerytury wojskowej. Z drugiej strony, nieznacznie tylko wyższa wojskowa wysługa emerytalna, pozwalająca jednak na samodzielne osiągnięcie (bez doliczenia okresów „cywilnych”) ustawowego maksimum wynoszącego 75% podstawy wymiaru, pozwoli ubezpieczonemu na kumulację pobierania emerytury wojskowej i emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, której wysokość będzie uwzględniać w pełnym zakresie zgromadzone okresy składkowe i nieskładkowe. Innymi słowy, w przypadku uprawnionego znajdującego się w pierwszej sytuacji, okresy „cywilne” wpłyną jedynie w marginalnym stopniu na wysokość osiąganego świadczenia (poprzez uzupełnienie wysokości emerytury wojskowej), zaś uprawniony znajdujący się w drugiej sytuacji będzie miał możliwość „skonsumowania” tych okresów w pełnym zakresie poprzez pobieranie emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Nie podważając zatem wagi argumentów podniesionych przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 24 stycznia 2019 r., sygn. I UK 426/19, należy

stwierdzić, że istnieją również racje przemawiające za taką wykładnią art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w świetle której określony w tym przepisie wyjątek od zasady pobierania jednego świadczenia jest adresowany wyłącznie do osób, w przypadku których zasady obliczenia emerytury wojskowej zostały określone w art. 15a albo art. 18e ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, „a więc do żołnierzy pozostających w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r.”.

Z tych względów Sąd Apelacyjny przedstawił zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Następujące przyczyny zdecydowały o przekazaniu zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego.

Analiza gramatyczna przepisów prawa potwierdza wątpliwości Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu.

Kluczem do sprawy powinno być odkodowanie treści wyjątku z art. 95 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, ujętego w zapisie – *„z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin...”*.

Chodzi o to, że art. 15a ustawy określa tylko algorytm obliczenia wysokości emerytury dla żołnierzy powołanych do służby wojskowej po 1 stycznia 1999 r. Jego znaczenie jest takie jak znaczenie art. 15 dla żołnierzy zawodowych powołanych wcześniej do służby wojskowej. Przepisy te - prócz innych składowych emerytury – mają funkcję podobną do regulacji z art. 53 ustawy powszechnej o emeryturach i rentach z FUS, czyli służą tylko do obliczenia wysokości emerytury. Potwierdza to art. 18e drugiej ustawy, tyle tylko, że określa wysokość emerytury żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r.

Oznacza to, że słowo „zasady” odnoszone do art. 15a albo art. 18e ustawy nie niesie więcej treści niż określenie algorytmu wysokości emerytury wojskowej.

Jeżeli zaś przyjąć, że przepisy te decydują o istotnej różnicy między emeryturami żołnierzy, to tylko w tym znaczeniu, że do wysokości emerytury wojskowej nie ujmują cywilnych okresów składkowych i nieskładkowych. Jednak taka różnica zamyka się tylko w tych przepisach. Innymi słowy wysoce wątpliwe jest przeciwne stwierdzenie, że w art. 15a albo w art. 18e została ustalona zasada o innej (szerszej) treści, która wykracza poza te regulacje, czyli że dotyczy również żołnierzy zawodowych wcześniej powołanych do służby.

W konsekwencji przepisy te mają tylko taki zakres podmiotowy i przedmiotowy. Odnoszą się zatem do żołnierzy powołanych do służby po raz pierwszy po 1 stycznia 1999 r. a ich przedmiot regulacji to jedynie wysokość emerytury.

Po wtóre, analizowany zapis rozpoczyna zwrot „z wyjątkiem przypadku...”. Użycie słowa „przypadek” już tylko semantycznie uprawnia stwierdzenie, że w regulacji chodzi o zbiór zamknięty (określony) a nie otwarty. Inne znaczenie tego słowa to wyjątkowość sytuacji („przypadku”) leżącej u podstaw takiego unormowania.

To, że żołnierze powołani po 1 stycznia 1999 r. emeryturę wojskową mają obliczaną bez okresów cywilnych wynika z regulacji prawa pozytywnego – art. 15a i art. 18e. Przepisy te nie dotyczą żołnierzy, którzy wcześniej rozpoczęli służbę, ich emerytury oblicza się na podstawie art. 15 ustawy.

Sytuacja, w której tylko okresy wojskowe wypełniają 75% podstawy wymiaru emerytury wojskowej należy do stanu faktycznego i już wcześniej była uregulowana w ustawie. Za okresy cywilne, które nie mogą zwiększyć już wysokości podstawy wymiaru ponad 75% żołnierz może nabyć prawo do emerytury w systemie powszechnym.

Przyjęcie wyjątku ujętego w art. 95 ust. 2 nie obejmowało żołnierzy, którzy byli w służbie przed 1 stycznia 1999 r. Wyjątek łączy się z ustawą z 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw. Ustawa ta uporządkowała sytuację emerytalną żołnierzy, którzy wcześniej rozpoczęli służbę wojskową. Nie bez znaczenia mogło mieć ograniczenie transferu składek związanych z odejściem 1 października 2003 r. od systemu powszechnego i powrotem żołnierzy zawodowych do systemu zaopatrzeniowego. Wówczas został

wprowadzony przepis art. 15a i podział na dwie grupy, czyli żołnierzy w służbie przed 1 stycznia 1999 r. i żołnierzy, którzy zawodową służbę wojskową rozpoczęli po tej dacie. Pierwszym do emerytury wojskowej zalicza się służbę wojskową i okresy cywilne. Drugim do emerytury wojskowej zalicza się tylko okresy służby.

Wprowadzona wówczas zmiana art. 95 ust. 2 nie szła dalej, niż przyjęcie wyjątku od zasady wypłaty jednej emerytury, ujętego w art. 15a. Przedmiotem regulacji tego wyjątku nie jest sytuacja, w której żołnierze mający cywilne okresy zatrudnienia, uprawniające do emerytury w systemie powszechnym, a które nie zwiększają już emerytury wojskowej ze względu na granicę podstawy wymiaru - 75%, otrzymują prawo do wypłaty emerytury w systemie powszechnym obok wypłaty emerytury wojskowej.

Skoro nie jest to przedmiotem regulacji tych przepisów, to również nie stanowią podstawy dla przyjęcia normy, że gdy sytuacja starszych i młodszych żołnierzy nie różni się, bowiem emeryturę wojskową mają tylko za okresy służby, to z tej przyczyny mają prawo do wypłaty dwóch świadczeń. Przedmiot wyjątku ujętego w art. 15a (potwierdzony też w art. 18e) jest ograniczony i nie uprawnia do wyinterpretowania normy wykraczającej poza zakres tych regulacji. W przepisach tych nie określono więc „zasady”, która pozwalałaby wypłacać żołnierzom (podobnie funkcjonariuszom) również emeryturę cywilną, gdy podstawę wymiaru wypełniają tylko okresy służby.

Wyjątki nie podlegają wykładni rozszerzającej. Wykładnia ścisła (gramatyczna) jest właściwa w odniesieniu do prawa zabezpieczenia społecznego.

Na podstawie tych przepisów – art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach o rentach z FUS i art. 15a i art. 18e ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych nie można więc ustalić normy, iż żołnierze, którzy rozpoczęli służbę wcześniej mają także prawo do wypłaty dwóch emerytur.

Wyjątku nie można też oceniać z pominięciem zasady. Ta zaś jest jasna. Wypłacie podlega tylko jedno świadczenie emerytalne, czyli także wtedy, gdy ubezpieczony wypracuje dwie emerytury. Zasada ta odnosi się również do żołnierzy (art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Równość w prawie do zabezpieczenia społecznego wyraża się najlepiej w wypłacie jednej emerytury. Wszak to według niej konstruowany i bilansowany jest system ubezpieczenia emerytalnego, oparty na solidarności całej społeczności, uwzględniającej powszechne (statystyczne i przez to przeciętne) ryzyko niezdolności do pracy (zarobkowania) w określonym wieku. Jest to system prawa publicznego a nie prywatnego, stąd decyduje o nim prawodawca. Ostatnie zmiany świadczą o pewnej dynamice w tym systemie, jednak nadal zasada wypłaty jednej emerytury nie ulega zmianie. Zasada ta obowiązywała wcześniej i nie zmieniła się po reformie emerytalnej od 1999 r. Wypracowanie dwóch emerytur, bez zaliczenia tych samych okresów nie uprawnia do wypłaty dwóch emerytur. Podobnie w systemie zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy wypracowany staż cywilny nie uprawnia do wypłaty obok emerytury mundurowej emerytury za okresy składowe. Równość wyraża się właśnie w zasadzie, że wypłaca się tylko jedną emeryturę. Taka jest utrwalona reguła powszechnego systemu emerytalnego oraz zaopatrzeniowego (art. 7 ustawy z 1993 r. i art. 95 ustawy z 1998 r.). Nie ogranicza to aktywności zawodowej, co rzutuje na wysokość świadczeń, zwłaszcza po zmianach w systemie emerytalnym od 1 stycznia 1999 r. i powoduje, że emerytura już wprost może zależeć od zgromadzonego kapitału. Taka indywidualizacja świadczenia modyfikuje system, jednak nie łączy się z wprowadzeniem wypłaty dwóch emerytur. Wyjątki są ściśle określone w ustawie (prócz art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej także art. 33 ust. 2a ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 42 ustawy z 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych).

Przekazanie zagadnienia ma też uzasadnienie w rozbieżności w orzecznictwie. Orzecznictwo Sądu Najwyższego było zgodne, że w przypadku zbiegu emerytury powszechnej i wojskowej wypłacie podlegało tylko jedno świadczenie. Zagadnienie przedstawione przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu ma na uwadze wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17. Po tym wyroku nadal istnieje rozbieżność w orzecznictwie Sądów Apelacyjnych, co zauważa się w zagadnieniu prawnym i co potwierdzają wpływające skargi kasacyjne, oparte na przeciwnych wykładniach. Znaczenie ma zatem zapewnienie

zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych – art. 1 pkt 1) lit. a ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym.

Sąd Apelacyjny nie zarzuca niekonstytucyjności spornej regulacji. Podstawa z art. 390 k.p.c. pozwala na przekazanie a nie zmianę zagadnienia prawnego. Wykładnia i stosowanie prawa należą w pierwszej kolejności do Sądu powszechnego. Można przyjąć, że Sąd Apelacyjny ma na uwadze art. 67 Konstytucji, czyli, że prawo do zabezpieczenia społecznego to domena ustawy zwykłej, zatem w ustawie zasadniczej nie jest uregulowany wyjątek od zasady wypłaty jednej emerytury.

Sporne uregulowanie w ustawie zwykłej nie musi być niesprawiedliwe i niezgodne z zasadą równości (art. 2, art. 32 ustawy zasadniczej). Równości na podstawie orzecznictwa nie można wprowadzać akceptując jednocześnie nierówności w danej grupie. Jest tak wtedy, gdy dzieli się i niezasadnie różnicuje starszych żołnierzy na tych, którzy mają prawo do wypłaty jednej emerytury i na tych którzy mogliby mieć wypłacaną również drugą emeryturę, bowiem ci pierwsi byłiby w gorszej sytuacji tylko dlatego, że brakuje im niewiele służby wojskowej do wypełnienia 75% podstawy wymiaru emerytury wojskowej, natomiast drudzy mieliby do wypłaty dwie emerytury, już tylko dlatego, że okres służby wojskowej tylko nieznacznie przewyższa 75% podstawy wymiaru emerytury wojskowej.

Różnica w sytuacji emerytalnej żołnierzy jest też istotna, gdy się poprzestanie na art. 15, 15a, 18e, albowiem powołani do służby wojskowej po raz pierwszy po 1 stycznia 1999 r. nie mogą zaliczyć do podstawy wymiaru emerytury wojskowej okresów cywilnych. Natomiast starsi żołnierze mają takie uprawnienie, co pozwala im na uzyskanie emerytury wojskowej w wysokości 75% podstawy wymiaru. Nie jest to wartość mała, jeśli się zauważy, że podstawą jest ostateczne uposażenie żołnierza zawodowego. W systemie powszechnym emerytura liczona jest generalnie jako średnia z zatrudnienia. Ponadto 75% takiej podstawy wymiaru (ostatniego uposażenia) jest wartością większą w relacji do wysokości emerytur powszechnych w proporcji do wysokości zarobków w całym zatrudnieniu (tzw. wskaźnika zastępowalności zarobków przez emeryturę, który ostatnio szacowany był na około 42%).

Uprawniona może być zatem wykładnia, że pozwalający na wypłatę dwóch emerytur wyjątek z art. 95 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS stosuje się tylko do żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po 1 stycznia 1999 r.

Z tych motywów zdecydowano o przekazaniu zagadnienia do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi.